E58/2023 vp
Ilmastoasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
TaV 15.2.2024

Asia: Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja toteaa seuraavaa:

Luonnonsuojeluliitto kannattaa perusmuistion tavoitetta siitä, että "Suomi on aktiivinen, luotettava ja ratkaisuhakuinen jäsenmaa, joka toimii aloitteellisesti, rakentavasti ja ennakoivasti edistääkseen omia tavoitteitaan." Luonnonsuojeluliitto huomauttaa, että linjauksen edistäminen vaatii toimia myös käytännössä. Esimerkiksi kannan muuttaminen siinä vaiheessa, kun monta vuotta valmisteltu ja neuvoteltu yritysvastuudirektiivi on loppusuoralla vie pohjaa luotettavan ja ennakoivan neuvottelukumppanin roolilta.

Kansalaistensa turvallisuuden, hyvinvoinnin ja taloudellisten etujen lisäksi Suomen tulee aktiivisesti ajaa ympäristökriisien ratkaisemista esimerkiksi osana turvallisuuspolitiikkaa unionin strategisen agendan sisältöön sekä tulevan komission ohjelmaan. Tämän on oltava mukana vaikuttamisen ykkösprioriteeteissa. Suomen kannassa korostetaan puhtaan siirtymän mahdollisuuksien edistämistä. Suomen luonnonsuojeluliitto pitää pääprioriteettina EU:n vihreän kehityksen ohjelman johdonmukaista jatkamista ja EU:n 2040 ilmastotavoitteen asetamista parhaan käytettävissä olevan tiedon ja Pariisin ilmastosopimuksen mukaisesti niin, että unioni saavuttaa ilmastoneutraaliuden vuoteen 2040 mennessä. Tämä olisi paitsi oikeudenmukaista myös taloudellisesti järkevää.

Luonnonsuojeluliitto kiittää, että kiertotalous on nostettu yhdeksi Suomen pääprioriteeteistaa. Luonnonvarojen ylikulutus on keskeisin juurisyy sekä ilmastonmuutoksen kiihtymiseen että luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Tästä syystä materiaalikiertoa on voimakkaasti tehostettava ja vastaavasti jätevirtaa ja neitseellisten raaka-ainevarojen kulutusta vähennettävä.

Strateginen kilpailukyky

Maailman talousfoorumin tammikuussa 2024 julkaistussa riskianalyysissä tunnistettiin seuraavien kahden ja kymmenen vuoden aikana realisoituvia riskejä (https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/digest/) . Seuraavien kahden vuoden aikana ilmastonmuutoksen aiheuttamien sään ääri-ilmiöiden arvellaan aiheuttavan mittavat materiaaliset menetykset. Tämän lisäksi on huomattavaa, että seuraavien kymmenen vuoden aikajänteellä kymmenestä suurimmasta talouden riskitekijöistä puolet liittyy ympäristön kriiseihin (luontokato, sään ääri-ilmiöt, ekosysteemien muuttuminen, luonnonvarojen vähyys ja saasteet).

Kun puhutaan strategisesta kilpailukyvystä on mahdotonta ohittaa sitä, että taloutemme toimii samassa fyysisessä todellisuudessa ympäristömme kanssa. Ympäristötoimet tulisikin nähdä osana kilpailukyvyn parantamista, sillä esimerkiksi ruoantuotanto, kalastus, metsätalous, infrastruktuuri (joka kärsii sään ääri-ilmiöistä), matkailu ja biotekniikan mahdollisuudet ovat suoraan kytköksissä siihen kuinka hyvin onnistumme taklaamaan ilmastonmuutoksen ja luontokadon tuomia riskejä.

Suomen pääprioriteeteissa on vahva biotalouden painotus. Luonnonsuojeluliitto haluaa huomauttaa, että biotaloudella on edellytykset menestyä ja kehittyä ainoastaan jos sen kestävyys pystytään varmistamaan. Ylisuuret hakkuut ovat keskeinen taustasyy sille, miksi Suomen hiilinielut ovat romahtaneet ja vuosina 2021 ja 2022 maankäyttösektori oli kokonaisuudessa nettonielun sijaan päästölähde. Nykyisellä sääntelyllä ja käytännöillä on todennäköistä, että biotalouden edistäminen vauhdittaisi luontokatoa ja ilmastokriisiä Euroopassa.

Puhdas ja digitaalinen siirtymä

Valtioneuvoston kannan mukaan "EU:n 2040 ilmastotavoitteen tason tulee johdonmukaisesti ja uskottavasti tukea EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä. " Liitto muistuttaa, että ilmastoneutraalius vuonna 2050 on liian myöhään. IPCC:n analyysin pohjalta EU:n ja muiden teollisuusmaiden tulee kantaa vastuuta ja saavuttaa nettonolla huomattavasti aiemmin kuin globaali keskiarvo. Komission esittämä 90% nettopäästövähennys vuoteen 2040 mennessä verrattuna vuoden 1990 tasoon on riittämätön. Esitys perustuu 16 Gt hiilibudjettiin vuosille 2030-2050, joka ylittää EU:n ilmastopaneelin hahmotteleman 11-14 Gt CO2 hiilibudjetin. Suomen ilmastopaneelin maksukykyyn perustuvan analyysin mukaan EU:n tulisi saavuttaa nettonolla ennen vuotta 2040. Tämä olisi linjassa Suomen kansallisen hiilineutraaliustavoitteen kanssa, joten Suomelle olisi edullista ajaa vastaavaa tahtia EU:ssa. Tämä vahvistaisi sisämarkkinalla olevaa kysyntää ilmastoystävällisille ratkaisuille.

Suomen kannassa korostuu puhtaan siirtymän kustannustehokkuus, mitä Liitto pitää hyvänä. Liitto muistuttaa, että tämä tulee ottaa huomioon johdonmukaisesti myös ydinvoiman ja teknologisten hiilinielujen kohdalla. Ilmastopaneelin raportti teknisistä hiilinieluista toteaa, että teknologisten hiilinielujen kustannukset ylittävät selvästi maankäyttösektorin edullisimpien toimien päästövähennyskustannukset (kuten entisten turpeenottoalueiden vettäminen). Jo tunnistetut ilmastotoimet ovat siis tänään selvästi edullisempia kuin teknologisten nielujen tuottaminen tulevaisuudessa.

Myös turvallisuuteen liittyvät näkökohdat tulee huomioida näiden teknologioiden kohdalla esitettyä johdonmukaisemmin.

EU:lla on vahva toimivalta sekä ilmasto- että ympäristöasioissa. Luonnonsuojeluliitto toivoo, että Suomi suhtautuu rakentavasti erityisesti metsien hiilinieluja ja metsäluonnon tilaa turvaavaan EU tason sääntelyyn. Suomen tulee kannattaa, tai ei ainakaan aktiivisesti vastustaa, sitovaa yhteistä säätelyä myös metsiä koskevassa työssä luontokadon ja ilmastokriisin pysäyttämiseksi. Aidosti ilmaston, vesistöjen ja luonnon kannalta kestäväksi rajattu metsien käyttö mahdollistaa ja turvaa metsäalan toimintaedellytykset myös tulevaisuudessa.

On huomioitava, ettei puhtaan siirtymän nimissä aiheuteta luontokadon kiihtymistä.

Puhtaan siirtymän nimissä Suomen hallitus ja EU haluaa mm. merkittävästi lisätä ja nopeuttaa uusien kaivoshankkeiden avaamista Suomessa ja EU:ssa. Riskinä on, että kuvitellaan siirtymän pois fossiilisista olevan mahdollista siten, ettei mikään muu muutu kuin energian lähde tai käyttövoima ja niihin liittyvä teknologiset ratkaisut. Kuitenkin tiedossa on, että maa- ja kallioperän mineraali- ja malmivarat eivät riitä akkuteknologian tarpeisiin globaalisti tai edes Euroopan laajuudessa, mikäli luonnonvarojen kulutusta ei olennaisesti ja radikaalisti vähennetä. Aito puhdas siirtymä tarkoittaa siis kaikkea luonnonvarojen kulutuksen voimakasta vähentämistä - siirtymää nykyisestä ylikulutukseen perustuvasta talousjärjestelmästä kestävän talouden järjestelmään.

Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa

Ilmastokriisi ja luontokato aiheuttavat merkittävän turvallisuusuhan, kuten aiemmin mainitusta maailman talousfoorumin riskianalyysistä käy ilmi, ja niiden torjuntaan tulisi suhtautua myös turvallisuuskysymyksenä. Ilmaston kuumeneminen on tunnistettu turvallisuusuhaksi myös Suomessa. Suomen sisäisen turvallisuuden selonteko tunnistaa ilmaston kuumenemisen ja luontokadon kytköksen vakavien ja laajojen häiriöiden yleistymiseen.

Luontokadon aiheuttamaa turvallisuusuhkaa tuodaan esiin myös STN:n rahoittaman Biodiful-hankkeen politiikkasuosituksissa, joissa tutkijat vaativat sitovia ohjauskeinoja luontokadon pysäyttämiseksi.

Suomen kannan mukaan “Suomi edistää suurpetoja, erityisesti sutta, koskevan sääntelyn kehittämistä vastaamaan paremmin kantojen nykyistä tilaa”. Liitto huomauttaa, että susi on yhä erittäin uhanalainen ja sen kanta on kiistatta epäsuotuisalla suojelutasolla. Kaikki EU-tason sääntelymuutokset ovat ennenaikaisia. Susi ja muut suurpedot ovat osa pohjoista luontoa ja niiden kantojen tila osa maailmanlaajuista luontokatoa. Poikkeuslupakäytäntö on mielestämme kannatettava ja kotimaisella yhteistyöllä on mahdollista ratkaista nykyiset haasteet.

Maatalouden osalta Liitto muistuttaa, että ruokaturva ei ole Suomessa vaakalaudalla. Perinnebiotoopit ovat uhatuinta suomalaista luontoa. Maatalouspolitiikka on olennaisessa roolissa ilmaston kuumenemisen ja luontokadon pysäyttämisessä sekä vesien hyvän tilan saavuttamisessa. Tulevalla kaudella maatalouden tukipolitiikkaa tuleekin uudistaa niin, että ympäristötavoitteet saavutetaan.

Lisätietoja:

Hanna Aho, ilmastoasiantuntija, hanna.aho@sll.fi, puh. 040 628 9495
Liisa Toopakka, monimuotoisuusasiantuntija, liisa.toopakka@sll.fi, puh. 0405042989